

RENATO NICOLODI (°1980)

De archetypische architectuur die verschijnt in Renato Nicolodi's sculpturale massieve structuren en schilderijen kan ingeschreven worden in een heel diverse architectuurhistorische context en wijkt er tegelijkertijd van af. Niet-functionele bouwwerken zijn gereduceerd tot de essentie, de leegte wordt tastbaar en nodigt uit tot reflectie.

Statio II, 2020, brass, 21 x 21 x 15,6 cm

Hades I

De visuele vormtaal in het oeuvre van Nicolodi is onlosmakelijk geconnecteerd met de beladen geschiedenis van zijn grootouders tijdens de Tweede Wereldoorlog. Als kind werd hij door de familieverhalen geconfronteerd met termen als collaboratie en verzet, de witten en de zwarten. Dualiteiten die eveneens in zijn werk terug te vinden zijn. Zijn Italiaanse grootvader werd ingelijfd in het leger van Mussolini, maar bouwde ook als krijgsgevangene van de Duitsers mee aan de Atlantikwall. De sterk beeldende, gedetailleerde beschrijvingen - de bijna sculpturale ruimtes van loopgraven en bunkers - door zijn grootvader, vormen de beweegredenen en het bestaansrecht van zijn werk.¹ Tot de essentie herleide architecturale structuren spreken ons collectief geheugen aan en roepen gelijkenissen op met bijvoorbeeld de neoclassicistische architectuur van Etienne-Louis Boullée (1728-1799), Romeinse, Romaanse of fascistische bouwkunst. Klassieke architectuur die vaak in het teken van ideologie of religie werd opgetrokken. Nicolodi tracht de drijfveren voor het bouwen uit het verleden weg te nemen. Voor hem is zijn imaginaire architectuur nog wel gerelateerd aan religie, maar niet specifiek aan een religie. Het zijn eerder invitaties voor sacrale ervaringen, voor mentale wandelingen, introspectief of maatschappelijk gericht. Hij biedt als het ware een niet gedefinieerd canvas aan, open voor een persoonlijke interpretatie. Een universele taal om plaatsen van herinneringen, verbindingen tussen verleden en heden op te roepen.

---

¹ Op twaalfjarige leeftijd begon Nicolodi de oorlogsverhalen op te nemen op cassette.

Hoewel Nicolodi is opgeleid als schilder maar voornamelijk ruimtelijke installaties creëert, voelt hij zich meer een schilder dan een beeldhouwer.² Contrasten tussen licht en donker, open en gesloten, groot en klein resoneren zijn affiniteit met de schilderkunst. Ook de frontale gerichtheid van zijn werk sluit hierbij aan. Een uitgebreid tekenproces, soms zelfs tot tweehonderd tekeningen, vormt het uitgangspunt voor zijn imaginaire architectuur. Geometrische figuren als de cirkel en het vierkant liggen aan de basis. Hierbij refereert hij aan het beroemde *Zwarte vierkant* uit negentien dertien van de Russische avant-gardekunstenaar Kazimir Malevitj (1879-1935). Het mathematisch component wordt ook ingezet bij de verhoudingen. Naast de Gulden Snede, een verhouding die vaak terug te vinden is in klassieke architectuur en beeldende kunst, gebruikt Nicolodi eveneens het getal zeven om proporties te bepalen. “*Het is een goddelijk getal, maar tegelijk verwijst het ook naar de zeven wereldwonderen – zeven monumentale bouwwerken –, naar verschillende religies, de natuur en het menselijk lichaam.*”³ De kunstenaar gebruikt, naast de schilderstaal, het vocabularium van de architectuur. Toch noemt hij zijn werken geen maquettes. Hij ziet ze eerder als een soort ruimtelijke composities. Het is ook niet zijn bedoeling om iets op ware grootte te bouwen, zelfs al is de schaal één op één. Het onfunctionele is enorm belangrijk, het mag volgens de kunstenaar geen architectuur worden.

In tweeduizend en twaalf was de kunstenaar te gast op de Kunstmanifestatie *Façade* in Middelburg. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd een groot deel van de Zeeuwse binnenstad verwoest door een brand. Het project *Façade* stelde vragen rond authenticiteit en nodigde verschillende kunstenaars uit om in te spelen op diverse plekken in de stad. Nicolodi's locatiekeuze ging uit naar een licht hellend grasveld in de buurt van een verscholen Joodse begraafplaats. Het negen meter hoge *De Profundis*, opgetrokken langs de vestingwal, straalde door zijn monumentaliteit vanaf de kant van het water eerder macht uit, refererend aan de historische functie van de omwalling. Bekeken vanaf de andere kant vormde het archetypisch monument een uitnodiging om te betreden, een podium om tot rust te komen.⁴ De titel van het werk, *De Profundis*, verwijst naar Psalm honderddertig uit het Oude Testament. Het podium dat geleidelijk in het groene vestingwerk verdwijnt, verwijst naar de aanhef van de psalm: “*Uit de diepten (...)*”, maar vormt eveneens een denkbeeldige ondergrondse verbinding met de Joodse begraafplaats in de buurt.

Voor de Triënnale van Brugge in tweeduizend achttien creëerde Nicolodi een monumentaal sculptuur, een mysterieuze toegangspoort naar de onderwereld van twaalf meter lang, drijvend op het water in het midden van de Langerei.⁵ De kunstenaar vertrok hierbij van het idee dat het water in Brugge fungeert als een soort filmscherm. Zijn gedachtegang ging in hoofdzaak uit naar wat er schuil gaat onder het wateroppervlak, onzichtbaar, ontastbaar en ongrijpbaar in de stad en tegelijkertijd permanent aanwezig.

---

² Nicolodi studeerde schilderkunst aan de Sint-Lukashogeschool in Brussel en aan het Hoger Instituut voor Schone Kunsten (HISK).

³ P. Auwelaert, *Als de reflectie van water in een waterput. Over Renato Nicolodi*, 2008: <http://renatonicolodi.com/3-10-textdetail.htm>

⁴ De tijdelijke installatie was opgetrokken uit hout en volledig zwart geschilderd. Bij de ontmanteling van het werk na de manifestatie mochten inwoners van Middelburg delen mee naar huis nemen.

⁵ In tegenstelling tot de uitstraling van de massiviteit werd het volledig opgebouwd uit hout en gecementeerd.

Acheron I, Triennale Brugge, 2018

Deambulatorium III, detail, 2022

De alomtegenwoordige tastbare leegte manifesteert zich eveneens in het monumentale *Deambulatorium III*. Letterlijk vertaald als kooromgang, een sculpturale uitgepuurde esthetiek als een lege scène met sobere uitsparingen van rondbogen die je naar gelijk waar kunnen voeren. De grijsschakeringen roepen enerzijds een kille indruk op, maar oefenen tegelijkertijd aantrekkingskracht en rust uit. Zijn herkenbare beeldtaal verschijnt eveneens in tweedimensionaal werk.⁶ Net als bij zijn ruimtelijke werken tekent ook hier het invallend licht scherp afgelijnde schaduwvlakken en wordt de fysiek voorgestelde ruimte een poort naar een reflectieve omgeving.

Recent kreeg Nicolodi de uitnodiging om een stilteplek te creëren voor de Abdij van Park in Heverlee.⁷ De permanente installatie, *Aedicula*, verbindt spiritualiteit, zingeving, erfgoed, natuur, kunst en cultuur. Zowel het park op de abdijsite als de abdij vormden zijn inspiratie. De titel van het werk betekent letterlijk “nis”, een bouwkundig element dat vaak manifest aanwezig is in religieuze architectuur. Zestien rechtopstaande modules binnen een bomencirkel, die eveneens de schaal bepaalde, nodigen uit om individueel of in groep tot rust te komen, te mijmeren of te herdenken. De lege nissen vormen een soort geabstraheerd figuur, als het gewaad van een monnik dat omsluit en beschutting biedt. Mentale bakens opgetrokken in beton die met verloop van tijd opgenomen worden door de omringende natuur.

Danielle Wuyts

---

⁶ Naast acrylschilderijen in grisaille, werkt Nicolodi sinds kort met cortenstaal. Hij gebruikt het metaal om een soort inlegwerk te creëren. Elk onderdeel van de tekening is anders gekleurd, de kleurschakeringen zitten in het materiaal door een verschillende oxidatie.

⁷ Het werk werd opgeleverd eind oktober 2023.

WEBSITE

<http://renatonicolodi.com/>

PERMANENTE WERKEN IN DE PUBLIEKE RUIJITE

Belvédère I, begraafplaats Waterschei, Genk, sinds 2008

Stoel der erfgoed, site van het oude vliegveld, Gontrode, Melle, sinds 2015

In Memoriam, Pliniuspark, Tongeren, sinds 2020

Aedicula, Abdij van Park, Heverlee, Leuven, sinds 2023

BRONNEN

Lezing academie Brugge DKO, 23 november 2023, cultuurzaal Biekorf

<http://renatonicolodi.com/>